

Kronik

Tillykke med 100-året for vores fredede bygninger – de er en vigtig del af Danmarks historie

Danmarks Nationalbank i Havnegade i København er den yngste bygning, som nogensinde er fredet. Normalt er en bygning ældre end 50 år, men Kulturarvsstyrelsen mener, at bankens arkitektur er så gennemført og fremragende, at den blev fredet. Bankbygningen blev arkitekt Arne Jacobsens sidste værk. Han døde under byggeriet i 1971 Foto: Ritzau Scanpix

26. marts 2018, kl. 21:00

Karen Margrethe Olsen, formand for Landsforeningen for Bygnings- og Landskabskultur.

Dette er en kronik. Kronikken er udtryk for skribentens egen holdning.

Vi bor næsten alle i byer, og derfor er vi i det daglige omgivet af bygninger i langt større omfang end natur. De smukke, harmoniske bygninger og fine bymiljøer påvirker os, men de bevaringsværdige bygninger og bymiljøerne styrtbløder, mener kronikøren

Med bygningsfredningslovens 100-årsjubilæum er der grund til at sige tillykke til os alle og til de mange fine, fredede bygninger, der står rundt om i hele landet og bevidner vores fælles historie. Vi har i Landsforeningen for Bygnings- og Landskabskultur siden slutningen af 1990'erne været forslagsstiller til mere end 60 positivt gennemførte bygningsfredningssager og siden 2012 også flere såkaldte arkitektonisk bearbejdede

grønne områder.

Vi er stolte over med disse bidrag at være en del af Danmarks historie. De fredede bygninger og arkitektonisk bearbejdede grønne områder fortæller om væsentlige elementer af samfundets udvikling. Fra slotte, rådhus, hospitaler og købstædernes bygninger til ydmyge landboliger og fiskerboliger er der tale om bygninger, der alle fremstår som noget ganske særligt. Målet med en fredning er at bevare en bygning og dens arkitektoniske værdier. Også den kulturhistorie, som bygningen rummer, er en vigtig del af bygningens fredningsværdi. Er man den heldige ejer af en af de 9000 fredede bygninger, ja, så er man med til at forvalte en vigtig del af Danmarks historie til glæde for os alle.

Vi bor næsten alle i byer, større eller mindre, og derfor er vi i det daglige omgivet af bygninger i langt større omfang, end vi er omgivet af natur. Det kan være vanskeligt at måle, hvordan vi påvirkes af smukke, harmoniske bygninger og fine bymiljøer, men det er helt sikkert, at påvirket, det bliver vi. Og det er helt sikkert, at de bygninger, der fremtræder som noget ganske særligt, er med til at give os og byen sin identitet, kvalitet og historiske dimension.

Ud over bygninger, der er fredet, har vi også cirka 300.000 bevaringsværdige bygninger, der også er med til at give byerne identitet, kvalitet og en historisk dimension. Hvor de fredede bygninger er af national betydning, er de bevaringsværdige bygninger ofte af mere lokal betydning, men alle beriger de vores hverdag.

Bygningsfredningsloven sætter rammerne for bygningsbevaringsindsatsen såvel nationalt som kommunalt. Staten er myndighed for de fredede bygninger, kommunerne for de bevaringsværdige bygninger. Siden lovens tilblivelse i 1918 er der sket en række væsentlige og betydningsfulde ændringer. Dem er der grund til at glæde sig over.

Men tiden er nu inde til en gennemgribende ændring af bygningsfredningsloven med fokus på en fremadrettet og helhedsorienteret tilgang til bygningsbevaring. De bevaringsværdige bygninger og bymiljøerne styrtbløder. Der er tilsyneladende ikke lands- eller kommunalpolitisk vilje til at prioritere dette. En revision af loven er derfor mere påkrævet end nogensinde. Vi ser gerne, at fredningsloven ændres så det understreges, at

fredninger spænder fra kulturmiljø- til bygningsfredninger med mulighed for del-, detalje- og interiørfredninger. Det drejer sig om at udpege de bærende fredningsværdier, også hvis der ”kun” er tale om en facade eller en detalje.

Der bør åbnes for muligheden for at frede helheder af national betydning, hvor værdien ligger i det samlede miljø frem for i de enkelte bygninger. De kulturhistoriske værdier må vægtes lige så højt som de arkitektoniske. De historier, der ligger gemt i vore kvarterer, gader, stræder og større bygningskomplekser, er blevet forsømt. I fredningsforslaget om Slagtergårdene på Vesterbro lå fredningsværdierne primært i kulturhistorien. Bygningerne blev desværre ikke fredet og står nu til nedrivning til fordel for et kønsløst, ligegyldigt lejlighedsbyggeri. Værdifulde interiører, der hører til en bygnings oprindelige indretning eller har historisk betydning, bør også kunne fredes.

Fredning af bygninger fra 1950’erne, 1960’erne og 1970’erne har givet helt nye udfordringer. Det kendetegner nyere tids arkitektur, at skalaen er stor, og materialevalget ofte er eksperimenterende. Der er flere eksempler på byggerier fra perioden, der fortjener at blive fredet. Bellahøj-bebyggelsen og Aarhus Universitet er oplagte emner.

Nu kan fredning være nok så udmærket, men det hjælper ikke meget, hvis den ikke bliver respekteret af ejeren. Heldigvis kan vi glæde os over en stor forståelse blandt langt de fleste ejere, der passer godt på deres del af vores fælles kulturarv. Men der er desværre også nogle, der blæser på fredningsbestemmelserne og bevidst lader deres ejendom forfalde med et nyt, og gerne også mere profitabelt, byggeri for øje.

Selvom loven giver myndighederne mulighed for indgriben i disse triste tilfælde, oplever vi sommetider, at myndighederne giver op og følger sig for ejers urimelige adfærd – som i det aktuelle tilfælde med den gamle, fredede landevejskro i Skanderborg.

Endelig skal en ændring af loven gøre det obligatorisk for kommunerne at iværksætte konkrete tiltag til beskyttelse af såvel bevaringsværdige enkeltbygninger som kulturmiljøer, som er af lokal betydning. Som nævnt er det i dag muligt at frede arkitektoniske, bearbejde grønne områder, for eksempel haver, parker og alléer.

Landsforeningen ser gerne, at der til kommunalt brug udarbejdes et instrument til

registrering og vurdering af haver og andre grønne anlæg med tidstypiske udtryk, kulturhistorie og landskabskulturelle træk. Målet er, at kommuner tager haven og de grønne anlæg til sig som et rum, der også har brug for beskyttelse og opmærksomhed på lige fod med bevaringsværdige bygninger og kulturmiljøer.

Undersøgelser viser, at bygningsarven er penge værd. At det kan betale sig at gøre en indsats for at sikre og udvikle den bedste del af vores historiske bygninger og kulturmiljøer. Et øget fokus på kulturarven kan styrke udviklingen inden for turisme, bosætning, erhvervsliv og handel.

Både bevaringsværdige og fredede bygninger er mere end gode oplevelser og øget livskvalitet. Nogle vælger at bo i en kommune frem for en anden på grund af bygningsarven. Er et hus bevaringsværdigt eller fredet, stiger salgsprisen markant, og det gør prisen også for de omliggende huse.

Bygningskulturarven rummer levet liv og følelser. Det er vores fælles historie og dermed også en vigtig del af vores fremtid. Vi må kræve, at det offentlige går foran i bestræbelserne på at passe på de fredede og bevaringsværdige bygninger og deres omgivelser. Det er dybt frustrerende, at lokale ildsjæle forgæves kæmper for bevaring af bygninger og kulturmiljøer, mens mange politikere kun kan forestille sig, at der er udvikling og penge i nedrivning og nybyggeri.

Kære ministre og kommunalpolitikere, det er bare om at komme i gang! Er de fredede og bevaringsværdige bygninger først revet ned, kommer de aldrig igen. Byen har for altid mistet en del af sin identitet, kvalitet og historie. Lad os hjælpe hinanden med, at det ikke sker.